

Sygn. akt **II Ca 1087/18**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy Szczecin – Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie po rozpoznaniu sprawy z powództwa (...) Spółki Akcyjnej w B. przeciwko J. B. o zapłatę, wyrokiem z dnia 7 czerwca 20189 roku (sygn. akt I C 584/17):

I. uchylił nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym wydany w niniejszej sprawie prowadzonej uprzednio pod sygnaturą akt I Nc 4017/16 i oddalił powództwo w całości;

II. zasądził od powódki (...) Spółki akcyjnej z siedzibą w B. na rzecz pozwanego J. B. kwotę 2 042 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu.

Apelację od powyższego wyroku wywiodła powódka, która zaskarżyła w całości. Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła:

Naruszenie prawa materialnego a to :

1. art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c. w zw. z art. art. 385² k.c. poprzez przyjęcie przez Sąd I instancji, że w umowie wiążącej strony doszło do naruszenia wskazanych przepisów, w sytuacji pełnej akceptacji przez pozwanego warunków umowy w tym wynagrodzenia umownego, składki ubezpieczeniowej, opłaty przygotowawczej oraz w sytuacji, gdy postanowienia umowy nie kształtują obowiązków konsumenta sprzecznie z dobrymi obyczajami i nie naruszają rażąco interesów konsumenta,

2. naruszenie art. 353¹ k.c. poprzez ingerencję przez Sąd I instancji w treść stosunku umownego pomiędzy stronami w ten sposób, że Sąd działając bez podstawy prawnej dokonał ustalenia nowej wartości raty z tytułu umowy pożyczki a w oparciu o to stwierdził, że brak było przesłanek do wypowiedzenia przez powoda umowy pożyczki,

3. art. 720 § 1 k.c. poprzez brak zasądzenia zwrotu pożyczki do wysokości kwoty nominalnej pomimo zobowiązania umownego pozwanego do zwrotu rzeczowej kwoty.

II. Błąd w ustaleniach faktycznych, polegający na przyjęciu przez Sąd I instancji, że strona powodowa nie była uprawniona do wypowiedzenia umowy pożyczki.

Powódka wniosła o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa w całości,

2. zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów postępowania, a w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych, za obie instancje,

ewentualnie

3. wnoszę o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji w innym składzie.

W odpowiedzi na apelację pozwany wniósł o:

1. oddalenie apelacji powódki w całości,

2. zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów postępowania odwoławczego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja okazała się częściowo uzasadniona.

W ocenie sądu odwoławczego na uwzględnienie zasługiwał zarzut uznania postanowień umowy dotyczących opłaty przygotowawczej i wynagrodzenia umownego za klauzule abuzywne, jak również zarzut braku zasądzenia pozostałej części niespłaconego przez pozwanego kapitału pożyczki.

W pierwszej kolejności Sąd Okręgowy zwraca jednak uwagę, że skarżąca nie kwestionowała tego, że chociaż jako podstawę faktyczną roszczenia wskazała zobowiązanie z weksla, to przy ocenie zasadności powództwa należało dokonać analizy stosunku podstawowego – towarzyszącego wystawieniu weksla o charakterze gwarancyjnym, z uwagi na zarzuty zgłoszone przez stronę pozwaną od nakazu zapłaty. W przypadku, gdy mamy do czynienia z wekslem niepełnym w chwili wystawienia, abstrakcyjny charakter tego weksla doznaje przełamania w relacji wystawca (poręczyciel) remitent. Należy uznać, że nie istniały żadne przeszkody uniemożliwiające przeniesienie sporu na płaszczyznę stosunku podstawowego.

Zakres odpowiedzialności dłużnika wekslowego jest określony przez treść dokumentu. Zobowiązanie wekslowe co do zasady ma charakter samodzielny i abstrakcyjny, a zatem niezależny od podstawy prawnej, która spowodowała jego wystawienie. Z uwagi na treść art. 10 Prawa wekslowego jeżeli zobowiązanie wekslowe jest ważne, wystawca może, w braku skutecznych zarzutów wekslowych, podnieść zarzuty oparte na stosunku podstawowym i na ich podstawie podważać zarówno istnienie, jak i rozmiar zobowiązania wekslowego ze względu na jego związek ze stosunkiem podstawowym. Spór przenosi się wówczas na płaszczyznę stosunku prawa cywilnego (zob. wyrok SN z dnia 20 czerwca 2008 r., IV CSK 65/08, niepubl.).

W sprzeciwie od nakazu zapłaty takie zarzuty zostały podniesione. Zgodnie z art. 385¹ k.c. „Postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie (§ 2). Niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje (§ 4)”.

W niniejszej sprawie strony zawarły umowę pożyczki w oparciu o przygotowany przez powódkę wzorec umowy. Rozważenia wymagało, czy wskazywane przez sąd pierwszej instancji jako abuzywne postanowienia łączącej strony umowy, miały być między stronami uzgodnione w sposób indywidualny (tj. przyjmowane w drodze negocjacji między stronami), przy czym ciężar dowodu w tym zakresie spoczywa na powodzie.

W ocenie sądu odwoławczego strona powodowa nie wykazała, aby postanowienia dotyczące opłaty przygotowawczej i wynagrodzenia umownego były indywidualnie uzgodnione przez strony. Okoliczność, że powyższe świadczenia zostały wyrażone w postaci konkretnych kwot nie może zmienić oceny powyższych postanowień, albowiem jest oczywiste, że powyższa kwota musiała być dostosowana do kwoty udzielonej pożyczki, natomiast sama zasada ponoszenia opłaty przygotowawczego i wynagrodzenia umownego wynikała z postanowień zawartych we wzorcu umownym i brak podstaw do przyjęcia, że podlegała ona negocjacji pomiędzy stronami.

Za słuszny uznać trzeba natomiast argument powódki, że postanowienie ustalające wysokość wynagrodzenia umownego miało charakter postanowienia określającego główne świadczenia stron. Wynagrodzenie to będące w istocie skapitalizowanym oprocentowaniem pożyczki stanowiło świadczenie należne powódce w zamian za przeniesienie na własność pozwanej określonej ilości pieniędzy na czas oznaczony w umowie. Tym samym stanowiło wynagrodzenie w rozumieniu art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c. będące formą świadczenia głównego pozwanej. Jeżeli weźmie się pod uwagę, że wysokość powyższego wynagrodzenia została ustalona w sposób jednoznaczny, przyjmując trzeba, że nie mają do niego zastosowania przepisy o klauzulach abuzywnych, a tym samym można jedynie rozważać zgodność tego postanowienia z ustawą lub zasadami współżycia społecznego. W tym zakresie zastosowanie znajdują

przede wszystkim przepisy o odsetkach maksymalnych zawarte w art. 359 k.c. Wynagrodzenie umowne określone w umowie pożyczki gotówkowej nr (...) - (...) z dnia 10 listopada 2015 roku (k. 71) na kwotę 416 zł złotych według stanu prawnego z dnia zawarcia umowy nie przekraczało wysokości odsetek maksymalnych. A zatem nie można uznać go za niedozwolone postanowienie umowne.

Częściowo odmiennie ocenić należy postanowienie umowy dotyczące opłaty przygotowawczej. Powyższe postanowienie nie miało charakter postanowienia określającego główne świadczenia stron, gdyż ustalenie obowiązku zapłaty opłaty przygotowawczej za udzielenie pożyczki nie stanowi essentialia negotii umowy pożyczki, a zarazem nie można traktować jej jako elementu wynagrodzenia za udzielenie pożyczki. Powyższe postanowienie umowne mogło więc być poddane kontroli pod kątem jego potencjalnej abuzywności. W tym celu należało zatem skonkretyzować pojęcie dobrych obyczajów i rażącego naruszenia interesów konsumenta. Do dobrych obyczajów, uczciwości kupieckiej zalicza się przede wszystkim wymaganie od przedsiębiorcy wysokiego poziomu świadczonych usług oraz stosowania we wzorcach umownych takich zapisów, aby dla zwykłego konsumenta były one jasne, czytelne i proste, a ponadto by postanowienia umowne w zakresie łączącego konsumenta z przedsiębiorcą stosunku prawnego należycie zabezpieczały interesy konsumenta i odwzorowywały przysługujące mu uprawnienia wynikające z przepisów prawa. W orzecznictwie przyjmuje się, że jako sprzeczne z dobrymi obyczajami kwalifikowane są w szczególności wszelkie postanowienia, które zmierzają do naruszenia równorzędności stron umowy, nierównomiernie rozkładając uprawnienia i obowiązki między partnerami stosunku obligacyjnego. Natomiast o rażącym naruszeniu interesów konsumenta można mówić w przypadku prawnie relewantnego znaczenia tego nierównomiernego rozkładu praw i obowiązków stron umowy (vide wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 13 marca 2014 roku, sygn. akt: VI ACa 1733/13, wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 27 sierpnia 2014 roku, sygn. akt: VI ACa 1313/13).

W badanej sprawie w ocenie sądu odwoławczego samo nałożenie na pożyczkobiorcę obowiązku uiszczenia opłaty przygotowawczej nie może być postrzegane za naruszające dobre obyczaje lub rażąco naruszające interesy konsumenta. Stosowanie tego rodzaju opłat przez instytucje finansowe jest powszechnie przyjęte, gdyż ma zrekompensować w sposób zryczałtowany koszty ponoszone przez powyższe podmioty celem zawarcia umowy z konsumentami. Nie można uznać, że wysokość tejże opłaty wynoszącej 591 złote – rozpoznawanej samoistnie, a więc bez uwzględnienia innych opłat – w sposób rażący narusza interes pożyczkobiorcy, gdyż odpowiada około 15 % kwoty pożyczki.

Z tego względu powyższego postanowienia umownego w ocenie sądu odwoławczego nie można uznać za klauzulę abuzywną w rozumieniu art. 385¹ k.c.

Ocena powyższych zapisów w sposób odmienny od stanowiska Sądu Rejonowego jednakże, nie może spowodować uwzględnienia wniosków apelacyjnych w całości. W istocie bowiem, Sąd Okręgowy przyjął, że łączna kwota pożyczki jakiej zapłaty powódka mogła domagać się w toku postępowania apelacyjnego wynosiła 5.007 zł. Składały się na nią 4.000 złotych tytułem faktycznie otrzymanej przez pozwanego kapitału pożyczki + 416 złote tytułem wynagrodzenia umownego za udzielenie pożyczki + 591 złote złotych tytułem opłaty przygotowawczej.

Apelujący zakwestionował wyrok w zakresie w jakim Sąd Rejonowy uznał za sprzeczne z dobrymi obyczajami zapisy umowy dotyczące „kosztu ubezpieczenia” w kwocie 5.745 zł.

W ocenie Sądu Okręgowego postanowienia umowy pożyczki, upoważniającej pożyczkodawcę do pobrania od pożyczkobiorcy kosztów ubezpieczenia w wysokości oderwanej w zupełności od składki odprowadzonej na rzecz ubezpieczyciela i przewyższającej nawet całkowitą kwotę pożyczki nie mogą zasługiwać na ochronę i muszą być uznane za naruszające interes konsumenta.

Sama możliwość ubezpieczenia umowy jest dozwolona i została przewidziana w umowie o kredycie konsumenckim. Zrozumiałym i uzasadnionym jest konieczność zabezpieczenia przez powodową spółkę swoich interesów na wypadek śmierci ubezpieczonego, całkowitej trwałej niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji pożyczkobiorcy w wyniku nieszczęśliwego wypadku lub choroby. Sąd Okręgowy zwraca uwagę, że przepisy umowy, w zakresie określenia tego co składa się na koszty ubezpieczenia, nie są jasne. Zakres udzielonej ochrony ubezpieczeniowej na pierwszy rzut oka

wskazuje, że nie odpowiadają one wysokości składki. W apelacji skarżący sam wskazuje, że są one przeznaczone na pokrycie innych kosztów związanych z umową ubezpieczenia i nie obejmują jedynie składki ubezpieczeniowej.

Zdaniem Sądu Okręgowego ustalenie w umowie, że koszty ubezpieczenia stanowiąc będą niemal 150 % udzielonej pożyczki, przy jednoczesnym zatajeniu rzeczywistej wysokości składki, nie może zostać uznane za dozwolone w relacjach z konsumentem. Co oczywiste in concreto, za pożyczkę uznać można jedynie wypłacone pozwanemu 4000 zł. W takim zakresie doszło do przeniesienia środków pieniężnych do dyspozycji pozwanego. Reszta świadczeń, bez względu postanowienia umowne, stanowiła swoiste opłaty związane z udzieleniem pożyczki.

Ubezpieczenie umowy pożyczki na warunkach wynikających z niniejszej sprawy stanowi przerzucanie ryzyka, ciężaru i kosztów prowadzenia działalności przez powodową spółkę na pozwanego. Rażąca, i to w znacznym stopniu, w rozpoznawanej sprawie jest dysproporcja między kwotą wypłaconą w ramach pożyczki, a wysokością kosztów ubezpieczenia. Obciążanie pozwanego kosztami ubezpieczenia w wysokości przekraczającej wypłaconą mu kwotę jest działaniem nieuczciwym, nierzetelnym i sprzecznym z dobrymi obyczajami.

Z materiału dowodowego sprawy nie wynika, jaką część dochodzonej kwoty przeznaczono na opłacenie składki ubezpieczeniowej, ani by powódka świadczyła dla ubezpieczyciela jakiegokolwiek istotne czynności pomocnicze związane z obsługą ubezpieczenia. W istocie więc żadnej obsługi wobec pożyczkobiorcy powódka nie świadczyła, poza doręczeniem mu przy zawarciu umowy szczegółowych warunków grupowego ubezpieczenia oraz przekazaniem jednorazowo ubezpieczycielowi składki ubezpieczeniowej. Koszt tych działań jest nieznacznym. Dodatkowo pamiętać trzeba, że przecież powódka w związku z obsługą umowy pobrała też opłatę przygotowawczą i wynagrodzenie umowne, które winny zapewnić pokrycie wszystkich pozostałych kosztów związanych z umową.

Co za tym idzie zapisy umowy w części dotyczącej umowy ubezpieczenia stanowią niedozwoloną klauzulę umowną i nie są dla pozwanego wiążące.

Brak było także podstaw do zasądzenia wskazanych w apelacji kwot w oparciu o pkt 11.2 a), 11.2b) i 11.2 c) z uwagi na brak wskazanych jednostek redakcyjnych we wzorcu umowy załączonym do niniejszej sprawy (k. 73), co negatywnie weryfikuje żądania powódki w tym zakresie.

Sąd Okręgowy po uwzględnieniu faktu, że pozwany wpłacił na rzecz powódki z tytułu zaciągniętego zobowiązania kwotę 3.584 zł (k. 32-40) uznał, że do spłaty nadal pozostaje jeszcze kwota 1.423 zł (tj. 5.007 zł – 3.584 zł). Zobowiązanie w takiej kwocie ze stosunku podstawowego zabezpieczonego wekslem – co wynika z przedłożonych przez powódkę dokumentów – stało się wymagalne w terminach określonych harmonogramem (k – 28 verte). Zgodnie z tym harmonogramem pozwany miał obowiązek wpłacać co miesiąc kwotę 448,- zł, przy czym pierwsze dwie raty były przeznaczone na pokrycie opłaty przygotowawczej, zaś kolejne (aż częściowo do raty piętnastej) na pokrycie kosztów ubezpieczenia. Skoro zaś to postanowienie było postanowieniem abuzywnym nie sposób jest uznać, aby pozwany aż do 18 lutego 2017 roku pozostawał w opóźnieniu w spłacie pożyczki. W konsekwencji wypowiedzenie umowy pożyczki i następnie wystawienie weksla (5 października 2016 roku) było przedwczesne, wobec przyjęcia że wskutek dokonania wpłaty 3.584 zł pozwany w tej dacie nie pozostawał w opóźnieniu w zakresie spłaty jakichkolwiek wymagalnych zobowiązań na rzecz powoda. Wobec braku skutecznego wypowiedzenia umowy pożyczki pozwany obowiązany jest do spłaty reszty pożyczki zgodnie z harmonogramem (k – 28 verte). Stąd też Sąd Okręgowy określił pozostałą do spłaty kwotę zgodnie z tym harmonogramem i zasądził odsetki umowne od wymagalnych kwot odpowiednio od 79,- zł od dnia 19 sierpnia 2017 roku, zaś od kolejnych rat po 448,- zł od 19 września, 19 października i 19 listopada 2017 roku.

Ponieważ na dzień wypowiedzenia umowy pozwany nie pozostawał w opóźnieniu co do jakichkolwiek wymagalnych zobowiązań wobec powoda, a posiadał nadpłatę bezzasadne było obciążenie go jakimikolwiek kosztami opłat obliczanych na podstawie pkt 9.2 a), b) lub c) umowy oraz odsetkami. Marginalnie tylko Sąd Okręgowy zaznacza, że koszty windykacyjne (stanowiące największą pozycję) nie zostały w żadnej mierze wykazane a umowa pozwalała obciążyć pozwanego wyłącznie faktycznie poniesionymi kosztami.

Zmiana rozstrzygnięcia co do istoty sprawy skutkowałą koniecznością rozliczenia kosztów procesu pomiędzy stronami odpowiednio do ostatecznego wyniku sporu. Powód wygrał spór w 16,41% ponosząc przy tym koszty w wysokości 2 492,- zł (wynagrodzenie pełnomocnika 2 400,- zł, opłata od pełnomocnictwa 17,- zł oraz wpis 75,- zł). Pozwany zaś poniósł koszty w kwocie 2 642,- zł (wynagrodzenie pełnomocnika 2 400,- zł, opłata od pełnomocnictwa 17,- zł oraz opłata od zarzutów 225,- zł). Rozliczając powyższe koszty według tej proporcji należało zasądzić od powoda na rzecz pozwanego 1 800,- zł, o czym orzeczono w punkcie 1 b).

W pozostałym zakresie apelacja podlegała oddaleniu jako bezzasadna na podstawie art. 385 k.p.c.

Orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego zapadło na podstawie art. 100 k.p.c. Apelacja została uwzględniona w niewielkim zakresie, albowiem powódka wygrała jedynie w ok.16,41 %. Powódka poniosła koszty postępowania apelacyjnego w kwocie 1 200,- zł (wynagrodzenie pełnomocnika 900,- zł oraz opłata od apelacji 300,- zł – w pozostałej części nadpłaconą opłatę zwrócono w punkcie 4.), zaś pozwany 900,- zł (wynagrodzenie pełnomocnika). Przy zastosowaniu proporcji 16,41% należało zasądzić od powoda na rzecz pozwanego 555,- zł.

SSO Tomasz Szaj

ZARZĄDZENIE

1. Odnotować;
2. Odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi powoda'
3. Po otrzymaniu zwrotnych potwierdzeń odbioru akta zwrócić do Sądu Rejonowego

SSO Tomasz Szaj 2 listopada 2018 roku